

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Hieronymi Dandini Cæsenatis E Societate Iesv De Corpore
Animato Lib. VII.**

Dandini, Girolamo

Parisiis, 1611

Cap. I. Quid sit pars.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95641)

tumque animalium vel ipsius Galeni in 8. libro de usu partium & aliis in locis testimonio, dissectuisse corpora, partēque singulorum curiosissime inspexisse: Immo cum hac de re primum omnium, & docuisse, & scripsisse, auctor est idem Medicus in introductione seu medico cap. 10. & in libro, quem de libris propriis promulgavit ca. 2. tractatum commemorat ab Aristotele multo ante conscriptum. Ac demum Herophilum, etsi Medicum ut naturam tamen scrutaretur, septingentos homines executisse affirmavit Tertullianus in libro de anima cap. 4. Sexcentos fortasse legendum est, hoc est plurimos. Credi enim vix potest septingentos omnia ab eo dissectos.

Duplex dissectionis finis

Itaque hæc mea quidem certè sententia est: B corporum dissectionem ad duplicem finem referri posse. Primum ut singularum partium usum, situm, corporisque totius compositionem cognoscamus: & quomodo anima in corpore instrumentis eiusmodi utens operetur, intelligamus. Deinde ut post hanc cognitionem adeptam, singulis, si forte malè habuerint, medicamentis adhibitis subveniamus, easque in integrum statum restituamus. Posterior enim hæc cognitio medici sanè propria est: sed prior illa antecedit oportet, eaque tota Philosophi est, atque hoc loco quam brevissime fieri poterit comprehendenda: homine præsertim animalium omnium perfectissimo, sicut & antea factum est, nobis ad inspicendum proposito. Si enim ut in amatoribus iudicavit Plato, cum de agrotis aliquid Medicus dixerit, turpe Philosopho est assequi non posse ea, quæ dicuntur à Medico, neque de illis constituere; quando id verius de organici corporis animæque instrumentorum distinctione dici potest.

QUID SIT PARS.

CAPVT. I.

Galenus definitio.

Primùm autem ponere oportet quid nomen partis significet. Nam minus benè à medicorum principibus Galeno & Auicenna definitum fuisse videtur. Alter in ipso initio præclari sanè illius operis, quod de usu partium edidit, partem corporis eam esse posuit, quæ nec vndequeque est cum aliis coniuncta, nec omnino ab illis separata, seorsim & per se ita coherens, ut propriam habeat circumscriptionem: sed aliqua ex parte cum aliis & cum toto copulata est, ex alia proprio finita termino. Quod idem verbis aliis expressit in primo libro de Methodo medendi cap. 5. quidquid inquires totum complet atque integrat, id totius videlicet corporis, quod complet particula siue pars nominatur.

Auicenna.

Alter autem in prima sen. primi Can. doctr. 5. cap. prim. partem definiuit esse corpus, quod ex prima humorum permissione gignitur, quemadmodum humores corpora sunt ex prima ciborum permissione procreata, & cibi ex prima elementorum temperatione existunt.

Sed prior Galeni definitio, etsi generalem & vniuersam cuiuscunque partis notionem optime sanè ostendat; nimis tamen latè patet, nostræque

A huic tractationi, in qua de solis animalium corporum partibus discernendum est, minus accommodata videtur. Posterior autem, quæ auicennæ fuit, præterquam quòd verius in ea & magis propriè diceretur, humores ex altera ciborum coctione, quam ex prima eorum permissione gigni; angusta omnino est, nec omnes animalium partes comprehendit. Quippe non solum Aristoteles primis statim verbis primi libri de animalium historia, & cap. 1. lib. 2. de eorumdem partibus, sed & Medici omnes, & ipsemet Auicenna duo partium genera distinxerunt, solisque simplicibus & homogeneis conuenit Auicennæ illa definitio. Quoniam ea duntaxat ex prima humorum, ut is cum cæteris medicis definiuit, vel ut Aristoteles, ex prima elementorum permissione nascuntur. Quæ verò compositæ sunt atque heterogeneæ appellantur, non ex humoribus aut elementis gignuntur, sed ex illis ipsis immediate coagmentantur; figura quæpiam accedente, numero; & accidentaria dispositione. Nisi fortasse eam ob causam ita liberit Auicennæ definire, quod heterogenearum quoque partium natura cum nil aliud sit, quam homogenearum plurimum simul coniunctarum substantia, tota est ex humoribus aut elementis hausta. Eam tamen æquum erat definitionem adterre, quæ duo hæc partium genera, quatenus diuersa sunt & inter se distincta, comprehenderet.

C Eodémque vitio dixeris laborare huic perfimilem illam definiendi formam Conciliatoris differentia 3. partem esse corpus solidum, & spiritum, ex humoribus genitum, naturæ viribus insignitum: tamen mirificè probata fuerit Valeriolæ in libro locorum communium medicinæ cap. 12.

Conciliatoris.

Meliùs omnino est partem definire esse corpus toti coherens, communique vitæ coniunctum, atque ad illius functionem & usum comparatum. Cum enim partem oporteat componere totum, necesse est tum corporis partem esse corpus, tum coherere cum illo & quantitate coniunctam esse, communique totius forma, hoc est anima formati, vitæque frui & sustentari. Ac demum quoniam anima complurium operationum principium est, nec nisi organici atque ad operandum optime comparati corporis actus existit: qualibet illius pars ad operationem quoque aliquam referatur oportet; siue ea per se operetur, siue alterius partis operationem famuletur. Ita nimirum tum homogeneas, tum heterogeneas partes comprehendimus. Nam illud ipsum, quòd heterogeneis solis, quæ officiales propterea & organica: seu instrumentaria appellantur, conuenire fortasse quispiam existimauerit, ut ad vitæ & ad sensus functiones comparatæ sint: homogeneis item quoque modo commune esse, restantur illa Aristotelis verba in 2. libro de partibus cap. 2. quibus eas dixit partim ad essentiam, partim ad actionem conducere. Ad essentiam quidem conducunt, quatenus ex illis officiales partes componuntur & vniuersum corpus coalescit. Ad actionem autem; quoniam nec manus, nec pes, nec vlla prorsus heterogenea pars sine ossibus, nervis, carnibus, & huiusmodi partibus cæteris sentit, mouetur, aut operatur quidquam.

Auicenna.

Pars, instru-
menta, &
membrum
quid differe-
rant.

Tria igitur hæc nomina magnoperè distin-
guenda sunt, pars, instrumentum, & mem-
brum. Pars per ordinem ad totum nominatur,
tùmque homogeneas omnes, tum heterogeneas,
comprehendit; quòd ambæ corpus totum con-
stituunt & componant, communicè fruantur
vita: sed & ambæ ad agendum conferunt. In-
strumentum ad actionem refertur, eamque par-
tem significat, quæ perfectam aliquam & inte-
gram operationem edit. Quod & omnes hete-
rogeneas faciunt; vt oculus visionem, manus
apprehensionem, crus progressionem: & ex ho-
mogeneis aliquæ, arteria pulsus, vena sanguinis
distributionem. Vt enim corpus vniuersum a-
nimæ instrumentum est, ita singulæ partes, quæ
propriam aliquam actionem habent, instrumen-
ta illius appellantur. Aliæ, partes sanè, at non
instrumenta dicuntur: quòd nullam per se actio-
nem propriam habeant; vt oculi, tunicæ atque
humores. Itaque peccant non leuiter illi, qui ho-
mogeneas & similari parti instrumentariam op-
ponunt: quasi nulla pars homogenea & simila-
ris instrumentaria foret. Verùm vt simplici com-
positam dicimus aduersari, sic homogeneas he-
terogeneam, similari dissimilarem, instrumen-
tariam non instrumentariam sapienter opponemus.

Heterogeneas
partes in-
strumentarie.

Nec tamen heterogeneas negabimus *vt* *eg-*
g instrumentarias iure optimo appellari: tum
quod propriam omnes operationem habeant:
tum quod figuræ concinnitas, magnitudo, num-
merus, & situs (quæ quatuor instrumenti naturam
perficiunt) in illis, quàm in homogeneis, magis
eluceant: quod & Aristoteles adnotauit in
4. Meteororum lib. cap. 12. In omni tamen he-
terogenea parte pars est quæpiam homogenea,
vt pluribus in locis confirmauit Galenus, quæ
princeps sit actionis causa, velut in oculo cristal-
linus humor, in musculo neruus; reliquæ illi
potius vsum præstant. Et tres quidem partium
diuisiones tantundem valent solique vocibus
differunt: sed postrema à prioribus omnibus di-
uerfa est. Siquidem instrumentaria sunt, tum
compositæ omnes, heterogeneas & dissimilares;
tum simplices quædam, homogeneas & simi-
lares.

Quadruplex
instrumen-
torum ordo.

Denique membrum quoque operationem ma-
ximè respicit. Sed non nisi de heterogeneis par-
tibus propriè dicitur: quòd eæ præcipua sint &
maximè nota operandi instrumenta. Quorum
quadruplex ordo est: primus ex solis similibus
constat, vt musculus: alter ex primis coalescit, vt
digitus: tertius ex secundis, vt manus: quartus ex
tertiis, vt brachium.

A

DE MULTIPlici VSV, MV-
ltaque partium consensu.

CAP. II.

Ac posita generali partis notione an-
teque ad specialem & singularum
propriam considerationem accedam,
vniuersè quædam de omnibus dicere
constitui ex quibus vniuersumque vis & natura
propria planior post euadat.

B

Primum autem illud esto. Nihil temerè aut fru-
strà, non dicam in nostris corporibus, sed ne in-
iis quidem, quæ vilissimorum sunt animalium, fa-
ctum fuisse: nullam vel minimam particulam su-
peruacaneam esse aut otiosam: sed omnes aut
summoperè necessarias, aut plurimum certè vti-
les & fructuosas. Summòque omnino consilio
& incredibili arte ac prouidentia vniuersam
hanc fabricam & illius partem vnamquamque
constare. Quod cum optimè intellexisset Gale-
nus; non semel, sed sapissimè ex tam admirabili
opere summam ostendit opificis Dei sapientiam
ad excogitandum, potestatemque ad perficien-
dum cognosci plane ac demonstrari. Vt reliqua
nunc taceam; admirabile prorsus est illud, quod
in libro de fetuum formatione cap. 6. hic
idem auctor colligit. Cum musculus vnusquis-
que aut os decem vsus & fines habeat, sintque
musculi in hominis corpore plures multò, quàm
sexcenti; & ossa plura, quàm quadringenta; vel
solos musculos vltra sex mille, & ossa multò plu-
res, quàm quater mille, vsus ac fines habere.
Quibus si reliquarum particularum proprios
vsus adiungas, non in myriadas, sed in chilia-
das facilè deduces numerum.

Nulla pars
otiosa.

C

Hoc autem loco vniuersè solùm dici potest,
harum partium vsum aut ad agendum esse, aut ad
patiendum & recipiendum. Corde namque aut
iecinore tanquam principio nutritionis agente
vitur natura; eamque ab hoc principio reliquæ om-
nes partes suscipiunt. Cor caloris principium est
& pulsus, qui ad reliqua omnia membra deriuantur.
Ac rursum quædam esse partes in functione
quæpiam præcipuas, alias veluti ministras &
melioribus famulantes. Præcipuæ sunt ad pulsan-
dum, nutriendum, sentiendum, & procreandum;
cor, iecur, cerebrum, testes. Famulantur arteriæ,
venæ, & nerui, quibus sanguis, spiritus, & semen
comportantur. Tum verò quarundam vsum ge-
neralem esse aliisque omnibus vtilem ac necessa-
rium, vt earum, quas modò commemoravi, arte-
riarum, venarum, neruorum: aliarum specialem &
propriam; vt oculi, auris, narium. Nonnullas
item factas fuisse & fabricatas, vt potiores alias
tuerentur & conseruarent, vt thoracem propter
cor, cranium propter cerebrum, peritonæum &
omentum propter ventriculum & intestina, pal-
pebras propter oculos, cutem propter corpus vni-
uersum. Alias demum aut ad replendas inanitates,
vt carnem permulta, aut ad recipiendos humores,
vt vesicam vtramque, lienem, renes, & glandu-
las: aut ad ornatum corporis superfluitatumque
consumptionem; vt pilos, supercilia, & id genus
alia; quæ tamen propriæ partes non sunt.

Multiplex
vsum.

E